

VATTENSAMLING 2012

Möre Hotell i Torsås kommun den 1 juni 2012.

Minnesanteckningar

Moment 4 – Föreläsare Erik Erlandson-Hammargren (Salmokonsult)

Biotopvård för fisk: mer fisk, fler arter men framförallt friskare vatten.

Minnesanteckningarna nedan är kommentarer och ev. förtydliganden till de illustrerade och informativa Power Point presentationer som Erik E-H använder sig utav vid sin föreläsning.

Erik E-H har en lång och gedigen utbildningskarriär. 30 år som undervisande pedagog i fiskevård vid fiskevårdslinjen på Blekinge läns folkhögskola i Bräkne-Hoby.

Varje år lämnar Erik E-H ca 15 elever med hög kompetens inom fiskevård som återfinns inom samhället på viktiga poster som fiskerikonsulenter, miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

Erik E-H arbetar fortfarande kvar i Blekinge med olika fiskeprojekt (ritat och byggt fiskvägar, provkartering av åar) samt projekt i form av biotopvård som berör de 12 åar och bäckar som finns uppräknade. Dessutom återfinns vi på listan Emån som ligger utanför Blekinge.

Pågående projekt är att ta fram en biotopvårdsplan för Mörrumsån, vilket innebär en sammanhängande plan för fysiska ingrepp i vattenmiljön som syftar till att återställa påverkade områden.

Målsättningen med en biotopvårdsplan anges i sex punkter. Tre punkter kommenteras.

- Hitta problemet innebär att man ställer sig frågan, vad är det som gör att det inte fungerar? Problemformulering som ligger som grund för problemlösning.
- Helhetssyn på vattendraget innebär att man tittar på hela vattenflödet från källa till mynning.
- Gynna inte ensidigt en viss art exempelvis havs- eller bäcköring. Alla fiskar är viktiga i vattendraget, även om de konkurrerar med varandra om samma livsbetingelser. De som överlever och kan reproducera sig bär positiva gener med sig till kommande generationer. Det är viktigt att bäck- och havsöring är beroende av att kunna utnyttja skilda miljöer under olika delar av sitt liv.

Arbetsmetodiken i en biotopvårdsplan anges i 9 punkter. Av punkterna framgår att det är många aktörer inblandade såsom fiskerättsägare, Länsstyrelsen och kommunen som det skall upprättas kontakter och dialog med. Förstudier skall genomföras och presenteras. Planen skall

upprättas och presenteras för samtliga aktörer. Tillstånd skall erhållas för att mynna ut i ett genomförande av planen och slutligen besiktning och återkoppling.

Fiskevård i praktiken omfattar 9 Power Point presentationer. Allmänt kan sägas om vattendrag i södra Sverige att de kännetecknas av en låg lutning ut mot havet, förekomst av sediment på botten samt ingen kontakt med åplanet.

* Lekgrus saknas.

Vattenhastigheten påverkas av vilket bottenstrat som finns i vattendraget. Om botten utgörs av dy/sediment är vattenhastigheten låg ca 0.2 m/s, vilket kan jämföras med om botten består utav mer fast material ca 0.5 m/s d.v.s. hastigheten mer än fördubblas.

* Hela träd som död ved.

Är utmärkta platser i vattnet både som skydd för växt- och djurplankton, kräftdjur, yngel och fiskar samt utmärkta reproduktionsplatser för bäcköring och lax. Den döda veden skall läggas i strömfårens riktning och om det gäller rotväxtor skall rotsystemet läggas med riktningen uppströms.

* Många platser är övergödda, växer igen.

Sådana platser återfinns oftast i och kring jordbruksmark genom läckaget av närsalter, främst kväve och fosfor från de areella näringarna. Övergödningen påverkar negativt förekomsten av större fiskar, vilket gör att de mindre fiskarna starkt tillväxer i antal, som i sin tur reducerar förekomsten av växt- och djurplankton samt betare av alger, tång och ålgräs – sedimentlagren tillväxer både i omfattning och höjd.

* Beskuggning längs ån viktig att bevara.

Därför att den omgivande vegetationen utmed vattendraget i form av träd och buskar utgör en energikälla (tillskott från omgivningen av löv och död ved, insekter som regnar ner från vegetationen och blir till föda)

Därför att den ger olika livsmiljöer för växter, djur, insekter mm.

Därför att den utgör en klimatanläggning inte minst sommartid (temperatur, ljus, mikroklimat).

Därför att den utgör ett reningsverk (filtrerar partiklar, näring, motverkar erosion och stabiliserar kanter).

Därför att den utgör en vattenbuffert som utjämnar vattentillgången i vattendragen över årstiderna, vilket är extra viktigt med hänsyn tagen till klimatförhållandena med förekomst av extra mycket vatten på vårvintern och mycket liten vattentillgång på sommaren.

* Täta vattenståndsförändringar slår ut fisk.

Är givetvis en stor nackdel för fisken och slår till och med ut den.

Vattenståndsförändringarna kan förklaras av förekomsten av kvarnar, minikraftverk eller andra vattenreglerande åtgärder som stryper vattenflödet nedström och som minskar möjligheterna för fisken att vandra. Fisken måste byta revir, blir stressad av detta, vilket ger mindre tillväxt och när den skall flytta på sig utsätts den för predatorer.

* Ingen inhemsk stam av öring – utsättning från odling.

Utsättning av odlade yngel och odlade mindre fiskar i vattensystem är en gammal metod för fiskevård, som idag fått en helt annan ingångsvinkel än tidigare. Även om den första av

punkterna under rubriken målsättning ”modern fiskevård kombinerar med det bästa av äldre kunskap”, så är det alltid bättre med det som naturen själv producerat. Utsättning från odling kan dock bli aktuellt om den inhemska stammen är utdöd eller starkt inavlad. Genom speciell utsättningsmetodik kan man minska på den odlingsselektion, en genetisk flaskhals, som alltid förekommer vid odling av fisk.

Erik E-H ställer frågan ”Hur gör vi praktiskt” Kartering (Kartering är olika metoder för insamling av data som ska ligga till grund för framställning av kartor) av bottnar och omgivning. Skissen av bottnar sker enligt Jönköpingsmodellen, vilket bl.a. innebär att man studerar vattensystemets topografiska höjdläge, markanvändning och vegetationsformer runt vattensystemet, vattendjur, bottenstrukturer, former av vattenytan, strömförhållanden och vattenhastighet.

3-stegs modellen innebär att man studerar fiskens lekplats, uppväxtplats och hålor. (Se Power Point 18.)

Erik E-H berättar om karteringen av Bräkneåns bottnar från Tiken till havet, som är en av de åar som omfattas av biotopvård i Blekinge. (Se Power Point 3). Här finns det många och omfattande anteckningar som till slut kan mynna ut i en biotopvårdsplan för det aktuella vattenområdet. Det måste betonas att en biotopvårdsplan aldrig blir färdig, utan måste ses över och restaureras om möjligt vad tredje år.

Efter Erik E-H föreläsning lämnar moderator Stellan H ordet fritt för frågor.

Från auditoriet ställs frågan ”vad innebär rätt beskuggning för öppna vattendrag med död ved?” Det är mycket bra att det finns död ved även i öppna vatten, därför att det utgör ett habitat för påväxtalger, insekter och fisk.

Erik E-H svarar på frågan om att död ved samt träd och buskvegetation utmed vattendragen ställer till det för sportfiskarna. Ja, visst säger Erik, men är det då bättre att det inte finns någon fisk i vattendragen, blir sportfiskarna lyckligare av det!

Vid pennan

Karl-Gustaf Eklund
Torsås Kustmiljögrupp
Sekreterare